

YTTRANDE ÖVER AI-KOMMISSIONENS FÄRDPLAN FÖR SVERIGE (SOU 2025:12)

Läromedelsförfattarna och Läromedelsföretagen lämnar genom detta yttrande våra gemensamma synpunkter på AI-kommissionens Färdplan för Sverige (SOU 2025:12).

Läromedelsförfattarna är en medlemsdriven intresseorganisation för författare av läromedel och kurslitteratur i Sverige. Vi för författarnas talan, förbättrar villkoren och erbjuder ett starkt författarkollektiv. Vår vision är ett kunskapsorienterat samhälle där läromedel av hög kvalitet för alla är en självklarhet.

Läromedelsföretagen företräder svenska förlag verksamma på läromedelsmarknaden, kurslitteraturmarknaden och marknaden för olika former av vuxenutbildning. Föreningens 17 medlemmar står för över 90% av utgivningen av läromedel till svensk skola.

Läromedelsförfattarna och Läromedelsföretagen ställer sig till stor del positiva till Färdplanens förslag och redogörelser. Sverige är ett av tre länder i världen som är nettoexportörer av konst och kultur och de kreativa sektorerna bör värnas och respekteras när vi diskuterar tekniska framsteg och digitala satsningar.

Generellt ställningstagande kring text- och datautvinning

Gällande text- och datautvinngen för framställningen av språkmodeller enligt både artikel 3 och artikel 4 i DSM-direktivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2019/790 av den 17 april 2019) menar Läromedelsförfattarna och Läromedelsföretagen att inskränkningen är inkompatibel med internationell rätt. AI-kommissionen har i Färdplanen inte tagit hänsyn till det faktum att text- och datautvinning är en förutsättning för den AI-strategi som i övrigt föreslås. Omfattande text- och datautvinning av kommersiella aktörer och statsorgan som leder till att rättighetsinnehavarna slås ut kan enligt oss omöjligt vara nyttjande av en inskränkning med beaktande av trestegstestet¹ och frågan bör utredas innan andra förslag i Färdplanen verkställs.

¹ Enligt trestegstestet får en inskränkning, likt den för text- och datautvinning, bara tillämpas om det sker i begränsad utsträckning, som inte strider mot normalt nyttjande eller författarens ideella rätt. Trestegstestet härstammar från Bernkonventionen och är föreslagen att kodifieras i svenska upphovsrättslagen enligt inskränkingsutredningen (SOU 2024:4).

Angående förslaget om nationell samordnare

Svenska AI-kommissionens förslag om en nationell samordnare inom ramen för kommittéväsendet som har huvudansvaret för de upphovsrättsliga utmaningarna som uppstår vid framtagningen av stora språkmodeller ställer vi oss positiva till. Vi anser att tillsättningen av en samordnare, implementeringen av ersättningsmodeller till rättighetshavare och breda diskussioner med berörda branscher bör vara en högt prioriterad fråga som införlivas innan man går vidare med flera av förslagen i Färdplanen. Utan en strategi och handlingsplan för hur rättighetsinnehavare ska ersättas och respekteras riskeras hela den upphovsrättsliga kultursektorn att urholkas till en irreparabel nivå.

Övrig kommentar

Vi vill framhäva att samtliga AI-modeller som behärskar det svenska språket är tränade på upphovsrättsskyddat material från svenska rättighetsinnehavare, oavsett vad AI-modellen har för syfte eller funktion. Den samhällsnyttan som kommer från ett bredare nyttjande av generativ AI är tydlig, men som representanter för den förlagsutgivna, faktagranskade kunskapen som finns i svenska läromedel och kurslitteratur anser vi att framtagningen och utvecklingen av pålitliga AI-modeller inte hade varit omöjlig utan våra rättigheter, och en ersättningsmodell till rättighetshavare är av högsta prioritet för att Sverige ska förbli en kunskapsnation.

För Läromedelsförfattarna och Läromedelsföretagen

4 juni 2025

Per Kornhall

Ordförande

Läromedelsförfattarna

per.kornhall@laromedelsforfattarna.se

070-499 88 80

Stefan Persson

Ordförande

Läromedelsföretagen

stefan.persson@laromedelsforetagen.se

076-538 22 77